

لیلة المبیة

یکی از ماجراهای مهم زندگی پیامبر اسلام (ص) ماجرای عظیم هجرت او و یارانش از مکه به مدینه است، که خلاصه‌اش چنین است...

به مناسبت سالروز لیلة المبیة/

کلام الهی در جایگاه آن که جانش را به رضای خدا می‌فروشد

لیلة المبیة شبی است که علی (ع) با فداکاری در بستر پیامبر (ص) خوابید و از جان گذشتن او خشنودی خدا را در پی داشت؛ «وَمِنَ اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ السَّحَابُ الْغَمَامُ...» (نقده/۲۰۷).

یکی از ماجراهای مهم زندگی پیامبر اسلام (ص) ماجرای عظیم هجرت او و یارانش از مکه به مدینه است، که خلاصه‌اش چنین است: هنگامی که مسلمانان در مکه در فشار و آزار شدید مشرکان قرار گرفتند، پیامبر (ص)، مسلمانان را به هجرت به مدینه دستور داد، مشرکان احساس خطر شدید کردند. و با خود گفتند: هجرت مسلمانان به مدینه موجب تشکل آن‌ها در مدینه شده و در آینده نزدیک، کار را بر ما سخت خواهد کرد.

سران آن‌ها در «دار التّدوّه» مجلس شورای خود اجتماع کردند و هر کدام در مورد جلوگیری از اسلام و دعوت پیامبر، پیشنهادی کردند، چنان که در آیه 30 سوره انفال به این توطئه، اشاره شده است. «وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ؛ و [یاد کن] هنگامی را که کافران در باره تو نیرنگ می‌کردند تا تو را به بند کشند یا بکشند یا [از مکه] اخراج کنند و نیرنگ می‌زدند و خدا تدبیر می‌کرد و خدا بهترین تدبیرکنندگان است».

سرانجام این پیشنهاد تصویب شد که از هر قبیله‌ای، یک جوان شجاع به‌عنوان نماینده انتخاب شود و همه آن نمایندگان در یک شب، خانه پیامبر (ص) را محاصره کنند و به‌سوی او حمله کرده و او را در رختخوابش بکشند.

با این که خوابیدن در رختخواب پیامبر (ص) و افکندن روپوش سبز پیامبر (ص) بر روی خود، صد در صد خطرناک بود، حضرت علی (ع) با جان و دل، این پیشنهاد را پذیرفت و در رختخواب آن حضرت خوابید. آن شب نمایندگان مشرکان، با شمشیرهای برهنه، خانه پیامبر را محاصره کردند، پیامبر شبانه، بی‌آنکه مشرکان متوجه شوند، در تاریکی شب از خانه بیرون آمد و به‌سوی غار ثور که در هفت کیلومتری جنوب مکه قرار گرفته، رفت و در آن جا مخفی شد، در این هنگام ابوبکر نیز همراه پیامبر بود.

سپس پیامبر (ص) از غار ثور به‌سوی مدینه هجرت کرد، آن حضرت در روز پنجشنبه اول ربیع‌الاول سال 13 بعثت از مکه خارج شد و در روز 12 همین ماه به مدینه وارد شد.

اشتراک روایات شیعه و سنی در مورد فداکاری امام علی (ع) در لیلة المبیة

در روایات شیعه و اهل سنت آمده است که امام علی (ع) این کار را انجام داد و خداوند به خاطر این کار به فرشتگان مباحثات نمود و موقعی که پیامبر (ص) به‌سوی مدینه در حرکت بود، این آیه را در شأن حضرت علی (ع) نازل فرمود: «وَمِنَ اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ السَّحَابُ الْغَمَامُ...» (بقره/207).

شبهه‌ای که در این رابطه مطرح می‌شود این است که آیا در خطر قرار دادن جان امام علی (ع) در لیلة المبیة با جانشینی او از طرف خدا و پیامبر (ص) منافات ندارد؟ و برای پاسخ به این سؤال باید دو مسئله روشن شود؛ یکی قطعی بودن جانشینی و خلافت حضرت علی (ع) بعد از پیامبر اکرم (ص) است و دیگری عدم منافات جانشینی علی (ع) با به خطر انداختن جان او در شب هجرت و خوابیدن حضرت علی (ع) در بستر پیامبر (ص).

در طول سیزده سال نبوت پیامبر اکرم (ص) در مکه، اسلام با سختی‌ها و تنگناهای طاقت‌فرسایی روبه‌رو بود که مسلمانان برای رهایی از این فشارها گاهی با دستور پیامبر (ص) دست به مهاجرت به سرزمین‌های دیگر می‌زدند در همین راستا و با توجه به این که در بیرون مکه بستر گسترش اسلام آماده‌تر بود، در سال سیزدهم و چهاردهم بعثت حدود 90 درصد از مسلمانان به یثرب (مدینه النبی) هجرت کردند. تنها عده معدودی از مسلمانان در کنار شخصیت رسول خدا (ص) در مکه حضور داشتند و مشرکین مکه از این رویکرد بسیار هراسناک گشته و در دارالندوه (مجلس تصمیم‌گیری مشرکین) حضور یافتند و از این که مسلمانان، یثرب (جایی که می‌تواند شاه‌رگ حیاتی مکه را قطع کند) را به‌عنوان پایگاه انتخاب کرده‌اند احساس خطر کرده و درصدد قتل پیامبر اکرم (ص) و قطع ریشه نبوت و وحی برآمدند و مقدمات کار را فراهم کردند اما خداوند بزرگ پیامبر (ص) را از این دسیسه آگاه کرد.

اکنون پیامبر (ص) از نقشه کافران آگاه شد و باید سریع چاره‌ای بیندیشد تا هم بتواند برای حفظ اسلام از این معرکه جان سالم بدر ببرد و هم کارهای ناتمام خود در مکه را توسط یک فرد کاملاً مورد اعتماد به اتمام برساند. بهترین و مطمئن‌ترین فرد برای این کار کیست؟ او وزیر، مشاور، برادر، همدم و هم نفسی دارد که حکم جانشینی و خلافتش را بارها به همگان اعلام داشته است اما چون کسی را برای انجام این مأموریت مناسب‌تر از حضرت علی (ع) نمی‌یابد به ناچار بهترین یاورش را در میان آن همه مردان جنگجو و تیغ‌های برکشیده تنها می‌گذارد و مأموریت ادای امانات و انتقال خانواده خود از مکه به مدینه را نیز به او واگذار می‌کند. آیا عاقلانه است که انسان جان خویش، وارث خود، کسی که حامل علوم نبوی است را در بستر مرگ تنها گذاشته و جان او را به خطر بگذارد؟ آری او به چند دلیل باید چنین کاری را انجام دهد.

اطاعت خداوند

بر ما مسلم است که طبق صراحت قرآن کریم، رسول رب العالمین هیچگاه از روی هوی و هوس حرف نمی‌زند و هر چه می‌گوید وحی و از جانب پروردگار است. این مورد نیز با توجه به اهمیت و حساسیت فوق‌العاده‌اش قطعاً به فرمان خدا بوده است.

حفظ جان پیامبر(ص) و رسالت

در لیلۃ‌المبیت و شب هجرت رسول خدا(ص) که دشمنان همگی عزم خود را بر قتل حضرتش جزم کرده بودند و دائماً مواظب بودند تا پیامبر(ص) از بستر خویش جدا نشود برهنگان مسلم بود که تا لحظاتی نه چندان دور پیامبر(ص) کشته خواهد شد و پس از آن دیگر خبری از رسالت، وحی و نبوت نخواهد بود.

قطعاً باید جان پیامبر(ص) محفوظ و مصون از تیر بلا بماند. اگر در این زمان که هنوز دین به مرحله کمال نرسیده است رسول خدا(ص) کشته شود دیگر جانشینی حضرت علی(ع) چه ثمری خواهد داشت؟ پس مسئله جانشینی امام علی(ع) فرع بر اصل آمدن دستورات دینی است که آن هم فرع بر حفظ وجود نازنین سرور کائنات پیامبر اکرم(ص) است. و با توجه به دقت و هوشیاری و نقشه حساب شده دشمن، کوچک‌ترین حرکت اضافه می‌توانست دشمن را متوجه عدم حضور پیامبر(ص) در بستر نماید. همان اتفاقی که چند ساعت بعد افتاد و دشمن تمام توان خود را به کار گرفت و تا حد زیادی هم به محل اختفای پیامبر(ص) نزدیک شد اما به نتیجه نرسید. بنا بر این بدون شک جان آن وجود نازنین بدون جانبازی و ایثار حضرت علی(ع) و رعایت مسائل امنیتی و حفظ اسرار، امکان‌پذیر نبود. و این کار از هیچ کس دیگری ساخته نبود.

منابع

کتاب الغدير علامه امینی

دانشنامه رشد <http://daneshnameh.roshd.ir>

سایت بشارت <http://www.bsharat.com>

سایت اسلام کوئست نت <http://www.islamquest.net>